

LAHDEN KAUPUNKI, YMPÄRISTÖTERVEYS

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTASUUNNITELMAN
TOTEUMARAPORTTI 2023

Sisällysluettelo

1.	Toimintaympäristö, valvonnan vaikuttavuus ja kehitystyö.....	3
1.1.	Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi.....	3
1.2.	Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen	3
1.3.	Ohjelmakauden teema ja sen toteutuminen.....	3
1.4.	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	4
1.5.	Laatutyö.....	4
1.6.	Tietojärjestelmät.....	4
1.7.	Viestintä.....	5
1.8.	Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen.....	5
1.9.	Valvonnan maksullisuuden edistäminen ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen.....	6
2.	Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen.....	7
2.1.	Elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely	7
2.2.	Kontaktimateriaalivalvonta	7
2.3.	Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta	7
2.4.	Muu valvonta.....	8
2.5.	Näytteenotto.....	9
2.6.	Painopisteet ja projektit	9
3.	Terveysuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen.....	10
3.1.	Huoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely.....	10
3.2.	Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen selvittäminen.....	10
3.3.	Talousvesivalvonta	10
3.4.	Uimavesivalvonta	11
3.5.	Radon	12
3.6.	Näytteenotto.....	12
3.7.	Painopisteet ja projektit	13
4.	Tupakkalain ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutuminen.....	14
4.1.	Myynnin valvonta.....	14
4.2.	Ennalta ehkäisevä päihdetyö	14
4.3.	Muu valvonta.....	14
4.4.	Painopisteet ja projektit	14
5.	Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen.....	15
5.1.	Eläinlääkäripalvelut.....	15
5.2.	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	15
5.3.	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	16
5.4.	Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvonta.....	16
6.	liitteet	17

1. Toimintaympäristö, valvonnan vaikuttavuus ja kehitystyö

1.1. Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Lahden ympäristöterveys vastaa Lahden kaupungin alueen ympäristöterveydenhuollon valvonnasta. Valvontayksikkö kuuluu hallinnollisesti Lahden kaupunkiympäristön palvelualueen rakennus- ja ympäristövalvonnan vastualueeseen.

Ympäristöterveys on laatinut ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman vuosille 2020–2024. Suunnitelmaan on tehty vuotta 2023 varten päivitys, jonka Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta kaupungin ympäristöterveydenhuollosta vastaavana toimielimenä on hyväksynyt.

Suunnitelman toteutumista arvioidaan jokaisen kalenterivuoden päätteeksi. Arviointiraportti käsitellään rakennus- ja ympäristölupalautakunnassa sekä toimitetaan VYHA:n (Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmä) kautta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle helmikuun loppuun mennessä.

1.2. Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen

Lahden ympäristöterveyden valvonnan pohjana ovat olleet Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2024, Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024, Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024 ja Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020–2024. Valvontaa on kohdennettu riskiperusteisesti siten kuin valtakunnallisissa valvontaohjelmissä sekä Ruokaviraston ohjeessa Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen on esitetty.

Kaupungin alueelle vuoden 2023 aikana perustetut uudet elintarvikekohteet on arvioitu ja pisteytetty käyttäen Ruokaviraston ohjetta. Terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden riskinarviointi on tehty Valviran riskinarviointiohjeistuksen mukaisesti. Näiden perusteella on määriteltä jokaiselle kohteelle suunniteltu valvontatiheys, jota on voitu riskiperusteisesti korjata tarkastushavaintojen perusteella. Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta perustuu tupakkalain valvontaohjelmaan kirjattuihin ohjeellisiin tarkastustiheyksiin.

Ruokamyrkytys- ja terveyshaittaepäilyihin, kuluttajavalituksiin sekä keskusviranomaisilta tulleisiin valvontapyyntöihin on reagoitu viipymättä. Tarkastustoiminnan lisäksi valvontaa on suoritettu sekä suunnitelmallisesti, että reaktiivisesti kohdennetuilla näytteenotoilla.

1.3. Ohjelmakauden teema ja sen toteutuminen

Valvontaohjelmakauden 2020–2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valtakunnallisten valvontaohjelmien ja ohjeistusten noudattamisen lisäksi valvonnan yhdenmukaisuutta on edistetty tekemällä maakunnallista yhteistyötä Päijät-Hämeen muiden kuntien ympäristöterveydenhuollon yksikön (Päijät-Sote) kanssa. Hyvään yhteistyöhön toimijoiden ja muiden eri viranomaistahojen suuntaan on myös panostettu. Lahden ympäristöterveys kuuluu kaupunkiorganisaatiossa samaan vastualueeseen kuin ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta, joten yhteistyö näiden yksiköiden välillä on ollut päivittäistä ja sujuvaa.

Ympäristöterveydellä on ollut edustus rakennusvalvonnan viikoittaisessa viranomaispalaverissa. Tätä kautta tulevista ympäristöterveyden valvontakohteista on saatu hyvät ennakkotiedot. Kohteista on päästy lausumaan kattavasti ja näin vaikuttamaan niiden terveellisyteen ja turvallisuuteen ennalta ehkäisevästi.

Ympäristölupaviranomaisen on pyydettävä ympäristölupahakemuksesta lausunto toiminnan sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta on delegoinut lausuntojen antamisen ympäristöterveyden viranhaltijoille. Vuonna 2023 ympäristöterveydessä käsiteltiin 14 ympäristölu-piin liittyvää lausuntopyyntöä. Lisäksi asemakaavaan liittyviä lausuntopyyntöjä käsiteltiin 7 kpl.

Sisäilma-asioissa on osallistuttu yhteisiin työryhmiin esimerkiksi tilakeskuksen, rakennusvalvonnan ja siviis-tystoimen edustajien kanssa. Tällä tavoin on voitu ennalta suunnitella toimintatapoja erilaisissa kiinteistöjen kuntoon liittyvissä ongelmatapauksissa.

1.4. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Lahden ympäristöterveysyksikössä työskentelee ympäristöterveyden päällikkönä toimiva kaupungineläinlää-käri, johtava terveystarkastaja, seitsemän terveystarkastajaa, kolme ympäristöterveystarkastajaa ja hallinto-sihtööri. Hallintosihtööri oli vuoden 2023 loppuun saakka konsernihallinnon organisaatiossa, mutta hänen työnsä kuuluu pääosin ympäristöterveyteen liittyviä tehtäviä. Lisäksi yksikköön kuuluu eläinlääkintä-huollon esihenkilö, kolme praktikkoeläinlääkärää, kaksi valvontaeläinlääkärää sekä klinikkaeläinlääkärää.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 2023 ympäristöterveyteen kahden henkilön lisäresurssin, jotta lainmuutoksen myötä voimaan saatetusta valvonnan perusmaksuista saatavia tuloja voidaan hallituksen esityksen sekä ministeriöiden suositusten mukaisesti kohdentaa elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan kehittämiseen. Virat täytetään vuoden 2024 aikana.

Lahden ympäristöterveyden henkilökunta on osallistunut aktiivisesti ja koulutussuunnitelman mukaisesti ajankohtaisiin koulutuksiin sekä perehtynyt omatoimisesti keskusviranomaisilta tulleisiin uusiin ohjeisiin. Koulutustilaisuuksista iso osa on järjestetty etäkoulutuksina. Yksikössä on runsaasti erikoisosaamista katta-en käytännössä kaikki ympäristöterveydenhuollon osa-alueet.

1.5. Laatutyö

Elintarvikelain mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tulee laatia toimintaansa sopiva laatujärjes-telmä sekä ylläpitää ja soveltaa sitä. Ympäristöterveydessä on vuoden 2023 aikana aloitettu laatujärjestel-män kehittämistyö, joka jatkuu seuraavalle vuodelle. Säännöllisesti kokoontuvassa laatutiimissä on käsitelty ajankohtaisia laatuun liittyviä asioita.

Tarkastustyön suunnittelua ja seurantaan varten on ollut käytössä tarkastustyökalu, jota on tarkoitus ylläpitää siihen asti, kunnes valtakunnallinen järjestelmä pystyy palvelemaan tässä riittäviltä osin. Laatutyötä ja päivys-tystä tukemaan on perustettu laatu- ja päivystyskansiot, joihin kerätään usein tarvittavia yhteystietoja, ohjeis-tuksia ja muuta materiaalia helposti löydettäväksi.

1.6. Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohderekisterinä, suoritteiden kirjausalustan sekä suunnittelu- ja seuran-tatyökaluna toimii valtakunnallisesti ylläpidetty Ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI. Valvonnan toteutumisen arvioinnissa on käytetty tietojärjestelmästä saatavia tietoja. Lahden ympäristöterveydellä on ollut alusta alkaen edustaja VATI:n kehittämisryhmässä ja ryhmän toimintaan sekä järjestelmän kehittämiseen on osallistuttu aktiivisesti ja säännöllisesti. VATI-järjestelmään on sisällytetty valtakunnallinen sähköinen ilmoitus ja toimenpidepyyntöjärjestelmä (ILPPA). Praktikkoeläinlääkä-rien ja eläinlääkintähuollon esimiehen käytössä on ollut Terakuun ohjelmisto, joka sisältää lääkekirjanpidon,

potilaskirjanpidon ja laskutusohjelman sekä mahdollistanut AVI:lle toimitettavien kuukausiraporttien tekemisen.

Ympäristöterveyden säilytettävät dokumentit on tallennettu Lahden kaupungilla käytössä olleeseen sähköiseen arkistointijärjestelmään.

1.7. Viestintä

Ympäristöterveydellä on viestintäsuunnitelmassa, jossa kuvataan sisäinen ja ulkoinen viestintä sekä viestinnän välineet. Viestintä jakautuu useampaan eri kanavaan ja suunnitelma auttaa kokonaisuuden hallinnassa. Suunniteltu näkyvyys ja sesongeittain esiin nostettavat aihealueet tukevat toiminnan kokonaisuutta, parantavat asukkaiden tiedonsaantia sekä toimivat osana viranomaisen ohjaus- ja neuvontatyötä.

Pääasiallisena viestintäkanavana ovat yksikön verkkosivut, joilta löytyy kattavasti tietoa eri aihepiireistä. Ajankohtaisista asioista on täsmäviestitty sekä yksikön omilla, että kaupungin yhteisillä verkkosivuilla. Kesän 2023 aikana nettisivuilla julkaistiin tiedote lintuinfluenssasta sekä päivittyvää tietoa Lahden sataman lintuinfluenssatilanteesta. Erillisiä tiedotteita on vuoden aikana laadittu uimarantavesien laatuun ja kiinteistöjen radontarkkailuun liittyen.

Viestintää on tehty tarjoamalla opastusta ja neuvontaa sekä yritystahoille, että yksittäisille kuluttajille päivystyspalveluna ja kirjeitse tai sähköisesti toteutetuilla tiedotuskampanjoilla. Vuonna 2023 lähetettiin elintarvikkealan toimijoille infokirjeet jäljitettävyydestä ja elintarvikkeiden jäädyttämisestä, jotka tavoittivat kerrallaan yli 200 toimijaa.

1.8. Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen

Elintarvikelaki sekä terveydensuojelulaki edellyttävät kunnan valvontaviranomaista laatimaan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumiseksi. Lahden ympäristöterveydelle on laadittu erillinen häiriötilannesuunnitelma, joka on kattava kuvaus mahdollisista riskeistä ja toiminnasta häiriötilanteissa. Häiriötilannesuunnitelmaa on ylläpidetty ja päivitetty vuoden 2023 aikana.

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä edellyttää kunnan viranomaista varautumaan epidemioihin ja nimeämään niiden selvittämistä varten selvitystyöryhmä. Lahden ympäristöterveydestä kolme viranhaltijaa toimii alueellisen epidemiaselvitystyöryhmän jäsenenä. Vuoden 2023 aikana ryhmä kokousti huhti- ja marraskuussa. Yksi viranhaltija osallistui kesäkuussa järjestetylle epidemiaselvityskurssille työparina terveydenhuollon henkilön kanssa. Elintarvikkeisiin liittyviä ruokamyrkytyspäilyjä ja sairastumis- tai haittailmoituksia käsiteltiin vuonna 2023 yhteensä 42 kpl.

Ympäristöterveydessä toimii häiriötilanneryhmä, jonka tehtäviä ovat varautumisen suunnittelu ml. varautumisen liittyvät harjoitukset ja koulutukset, sidosryhmätyöskentelyn edistäminen sekä yksikön toiminnan arvioiminen ja kehittäminen häiriötilanteissa. Ryhmä kokoontui vuonna 2023 kaksi kertaa. Palavereita on tehty muistiot, jotka on käyty läpi yksikön viikkopalaverissa.

Lahden ympäristöterveys osallistui toukokuussa 2023 alueelliseen vesihuollon häiriötilanneviestintäharjoitukseen sekä joulukuussa aluehallintoviraston järjestämään valvontayksiköille suunnattuun VIRVE-yhteyskokeiluun. Yksiköstä oli osallistujia alueellisella maanpuolustuskurssilla sekä eläintautien valmiuskoulutuksessa.

1.9. Valvonnan maksullisuuden edistäminen ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Maksun suuruus määräytyy kulloinkin voimassa olevan ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti. Maksutaksaa tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarpeen mukaan. Päivitetty taksa viedään hyväksyttäväksi kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaviranomaiselle, jona Lahdessa toimii rakennus- ja ympäristölupalaufakunta. Lahden ympäristöterveyden taksa päivitettiin loppuvuodesta 2023 ja 1.1.2024 voimaan astunut taksa hyväksyttiin lautakunnan kokouksessa 12.12.2023 päätöksen § 92 mukaisesti.

Valvonta- ja tarkastustoiminnasta kertyi vuonna 2023 tuloja 423 986 euroa. Valvonnasta saadut tulot on kohdennettu täysimääräisesti ympäristöterveydenhuoltoon.

2. Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen

Elintarvikevalvonnan pohjana on vuosittain laadittava kohdekohtainen valvontasuunnitelma. Suunnitelmallinen tarkastustoiminta ja tarkastusmäärät perustuivat Ruokaviraston julkaisemiin ohjeisiin. Lisäksi elintarvikevalvontaa suoritetaan reaktiivisesti epäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Vuoden 2023 suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen toimintaluokittain on esitetty taulukoituna liitteessä 1.

Vuoden 2023 elintarvikevalvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia suunniteltu tehtäväksi 390 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia toteutui yhteensä 448 kpl. Muita tarkastuksia suoritettiin 16 kpl.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi työaikaa on käytetty myös muihin lakisääteisiin tehtäviin, kuten asiakirjojen käsittelyyn, valitusten vastaanottoon ja selvittelyyn, asiakaspalveluun ja neuvontaan sekä terveyshaittojen ennaltaehkäisyyn.

2.1. Elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Elintarvikehuoneistot voidaan jaotella ilmoitettuihin tai hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin. Ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja ovat esimerkiksi ravintolat, kahvilat ja myymälät. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot ovat laitoksia, jotka käsittelevät eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen niiden toimittamista vähittäismyyntiin eli ilmoitettuihin elintarvikehuoneistoihin.

Lahden ympäristöterveys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa uusia elintarvikehuoneistoja käyttöönotettaessa. Kohteen vastuutarkastajat ovat tutustuneet ja tarvittaessa antaneet lausunnon lähes kaikista perustettavista elintarvikehuoneistoista jo rakennuslupavaiheessa. Toimijan vaihdostapauksissa on annettu tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa uutta toimintaa varten. Vuonna 2023 käsiteltiin 181 elintarvikehuoneistoilmoitusta.

2.2. Kontaktimateriaalivalvonta

Elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita toimittava toimija on ilmoitusvelvollinen toimija, jota valvotaan Ruokaviraston kontaktimateriaalien valvontaohjeen mukaisesti. Kontaktimateriaalitoimintaan liittyviä tarkastuksia tehtiin vuonna 2023 yhteensä 6 kpl. Lisäksi kontaktimateriaalitoimijoita on ohjeistettu mm. keramiikan valmistukseen ja elintarviketeollisuuden laitteiden valmistukseen liittyen.

2.3. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontipaikalla tarkoitetaan Suomessa sijaitsevaa elintarvikehuoneistoa, jossa ensimmäisenä otetaan vastaan Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettavia eläimistä saatavia elintarvikkeita.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontivalvonta on sisällytetty kuntien tekemään Oiva-valvontaan. Valvojien vastuu kattaa eläinperäisten tuotteiden tuonnissa huomioitavien asioiden valvonnan, ohjauksen ja neuvonnan. Eläinperäisten tuotteiden tuovan tai niiden etämyyntiä harjoittavan toimijan velvollisuuksiin kuuluvat mm. aloitus-, muutos- ja lopetusilmoitusten tekeminen, vastaanotettavien lähetysten tarkastaminen, näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma, omavalvontakirjanpito ja toimenpiteet epäkohtia havaittaessa.

2.4. Muu valvonta

Valvontakeinot vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamiseen

Elintarvikevalvonnan yhteydessä tulee esiin vuosittain tapauksia, joissa epäillään toimijan toimineen vilpillisesti. Vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamisessa merkittävässä osassa on elintarvikkeiden jäljitettävyyssvalvonta, pakkausmerkintöjen oikeellisuuden valvonta, alkuperävalvonta sekä kohdennettu näytteenotto.

Lahden ympäristöterveydessä on jatkettu vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamiseen ja kitkemiseen tähtäävän koko ketjun kattavan sujuvan viranomaisyhteistyön ylläpitämisen kehittämistä. Elintarvikerikoksien selvittämisessä on vuoden 2023 aikana tehty yhteistyötä Ruokaviraston, muiden valvontayksiköiden, verottajan, poliisin sekä tullin kanssa. Valvontaan liittyvät ohjeistukset, lomakkeet, prosessikuvaus, koulutukset, lainsäädäntö ym. materiaali on kerätty kaikkien valvojien käyttöön. Jäljitettävyyssvalvontaa on tehty myös suunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä. Yksikössä on vuoden aikana lisätty panostusta sosiaalisen median valvontaan, mitä kautta on onnistuttu löytämään rekisteröimätöntä ja laitonta elintarviketoimintaa.

Takaisinvedot

Elintarvikevalvonta joutuu tekemään ennalta suunnittelemtomia tarkastuksia ja selvityksiä RASFF-ilmoitusten (EU-komission ylläpitämä hälytysjärjestelmä) tai muiden havaittujen epäkohtien perusteella tuotteiden määräpaikkojen selvittämiseksi ja takaisinvedon varmistamiseksi. Takaisivetoihin liittyvä valvonta kohdistetaan omiin elintarvikevalmistajiin ja myymälöihin sekä isoihin kauppaketjujen pistokoemaisesti.

RASFF ilmoituksia tuli vuoden 2023 aikana Ruokaviraston kautta Lahteen valvottavaksi 7 kpl. Nämä ovat koskeneet mm. hyytelömakeisissa todettua tukehtumisvaaraa ja ei sallittuja elintarvikeparanteita, mustasilmäpavuissa, kuminansiemenissä ja Basmatiriisissä todettuja torjunta-aine ylityksiä, napostelutuotteiden ilmoittamatonta maitoproteiinia sekä paahdettujen kurpitsansiemenien puutteellisia pakkausmerkintöjä.

Vuonna 2023 valtakunnallisia takaisinvetoja oli noin 40 kpl. Elintarvikkeiden takaisinvetojen yleisimpiä syitä olivat vierasesineet, terveydelle vaaralliset bakteerit ja puutteelliset pakkausmerkinnät mm. gluteenin osalta.

Ravintolisien lääkkeellinen tai muutoin säädöstenvastainen markkinointi

Elintarvikelain mukaan elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla markkinoinnin yhteydessä elintarvikkeella ei saa esittää olevan ihmisen sairauksien ennalta ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia eikä viitata sellaisiin tietoihin, ellei muualla lainsäädännössä toisin säädetä. Elintarvikkeiden kaupallisessa viestinnässä saa käyttää vain EU:n väiteasetuksen mukaan hyväksytyjä ravitsemus- ja terveysväitteitä tai ns. kasviperäisten aineiden odotuslistalla olevia terveysväitteitä. Hyväksytyjäkään terveysväitteitä ei saa käyttää, ellei niiden käyttö ole täysin väiteasetuksen kaikkien vaatimusten mukaista. Tämä koskee kaikkea kaupallista viestintää, eli pakkausmerkintöjen lisäksi elintarvikkeiden markkinointia ja mainontaa kaikissa muodoissa sekä kaikissa viestintäkanavissa. Apteekkeja valvotaan elintarvikelain mukaisesti lähinnä ravintolisien vähittäismyyjinä. Vuoden 2023 aikana valvontaa työllisti erityisesti verkossa tapahtuva ravintolisien myynti, joka tulee kasvattamaan osuuttaan myös tulevana vuosina.

Uuselintarvikkeet

Uuselintarvikkeet ovat elintarvikkeita, joita ei ole käytetty merkittävässä määrin EU:ssa ennen toukokuuta 1997 (jolloin ensimmäinen uuselintarvikkeita koskeva lainsäädäntö tuli voimaan). Ne voivat olla äskettäin kehitettyjä innovatiivisia elintarvikkeita tai elintarvikkeita, jotka on tuotettu uusilla tekniikoilla ja tuotantoprosesseilla. Ne voivat myös olla perinteisesti EU:n ulkopuolella käytettyjä elintarvikkeita. Hyväksymätöntä uuselintarviketta ei saa saattaa markkinoille, koska sen turvallisuutta elintarvikkeena ei ole varmistettu.

Elintarvikealan toimijat ovat enenevässä määrin kiinnostuneet tuomaan markkinoille perinteisestä poikkeavia tuotteita. Vuoden 2023 aikana on ollut käsittelyssä useita uusielintarvikestatukseen liittyviä selvittelyjä.

Tapahtumat/ yleisötilaisuudet

Lahden ympäristöterveyden tapahtumatiimin kuuluu kaksi tarkastajaa, joille on jaettu pääasiallinen vastuu kaupungin tapahtuma-alueiden (30 kpl) tilaisuuksista. Alueet ovat tapahtumamääriltään hyvin erilaisia.

Tapahtumatiimin työ keskittyi tapahtumatoimijoiden ja elintarviketoimijoiden ohjaukseen ja neuvontaan, tapahtumamuutoksiin, uusiin tullessiin toimintalinjauksiin sekä yhtenäisten työmenetelmien luomiseen ja toteutukseen.

2.5. Näytteenotto

Elintarvikevalvonnan näytteenotoilla voidaan varmentaa elintarvikkeiden turvallisuutta ja tuottaa informaatiota vallitsevasta elintarviketurvallisuuden tilanteesta. Ruokaviraston ohje suosittelee suunnitelmallisen näytteenoton kohdistuvan patogeenisten mikrobien tutkimiseen projektiluontoisesti. Lisäksi voidaan ottaa näytteitä omavalvonnan valvontaan sekä ruokamyrkkytysten selvittämiseksi.

Vuoden 2023 aikana otettiin elintarvikenäytteitä projektinäytteinä 18 kpl sekä muutamia kertoja ruokamyrkkytyspidemian selvittämiseksi ja omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Viranomaisnäytteitä analysoiva laboratorio kilpailutettiin vuoden 2022 lopulla ajalle 01.01.2023 - 31.12.2024. Sopimusta on mahdollista jatkaa kahdella yhden vuoden mittaisella (1 + 1) optiokaudella. Kilpailutuksen voitti MetropoliLab Oy. Laboratoriolla on valmius huolehtia säteily-, ruokamyrkkytys-, talousvesi- ja uimavesinäytteiden sekä eläintautiepidemian selvitykseen liittyvien näytteiden analysoinnista myös normaalin toiminta-ajan ulkopuolella, mikäli tämä on tilanteen kiireellisen selvittämisen vuoksi tarpeen.

2.6. Painopisteet ja projektit

Ruokaviraston elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024 valvonnallisiksi pääteemoiksi on määritelty tiedolla johtaminen ja digitalisaatio, petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä sekä valmius ja kriisinhallinta.

Elintarvikevalvonnassa on ollut havaittavissa tämänhetkisen haasteellisen toimintaympäristön vaikutus mm. ruon valmistuksessa käytettävien raaka-aineiden jäljitettävyyteen. Tämän vuoksi päätettiin toteuttaa Lahden ympäristöterveyden ja Päijät-Hämeen ympäristöterveyden yhteinen projekti koskien eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyyttä tarjoilupaikoissa ja liikkuvassa elintarviketoiminnassa. Koko alueella jäljitettävyydestä tehtiin 139 kpl. Tarjoilupaikoissa tarkastettiin 158 eri elintarviketta ja liikkuvassa elintarviketoiminnassa 16 elintarviketta. Tarkastukset toteutettiin vuoden 2023 aikana ja loppuraportti valmistuu alkuvuodesta 2024.

Lahden ympäristöterveyden toteutettiin syksyllä 2023 näytteenottoprojekti: Jäähdytetyn riisin laatu Lahden alueen tarjoilupaikoissa. Projekti tehtiin rajatusti noin kahteenkymmeneen tarjoilupaikkaan ja siinä arvioitiin jäähdytyksen onnistumista tutkimalla riisin mikrobiologista laatua. Projektitarkastuksilla arvioitiin lisäksi keittiön yleistä puhtautta, työvälineiden ja laitteiden puhtaanapitoa, käsihygieniää, kylmävarastointia sekä elintarvikkeiden käsittelyä. Samassa yhteydessä jaettiin tietoa hyvistä toimintavoista ja lainsäädännön vaatimuksista. Projektiraportti valmistuu kevätkaudella 2024.

3. Terveystensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen

Terveystensuojelulain mukaisen valvonnan pohjana on vuosittain laadittava kohdekohtainen valvontasuunnitelma. Suunnitelmallinen tarkastustoiminta ja tarkastusmäärät perustuvat Valviran julkaisemiin ohjeisiin. Lisäksi valvontaa suoritetaan reaktiivisesti terveyshaittaepäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Vuoden 2023 suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen toimintaluokittain on esitetty taulukoituna liitteessä 1.

Vuoden 2023 valvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia suunniteltu tehtäväksi 160 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia toteutui yhteensä 147 kpl. Muita tarkastuksia suoritettiin 87 kpl.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi etenkin asumisterveys- ja sisäilmaevalitukset vievät vuosittain merkittävästi valvontaresursseja ja ovat reaktiivisina terveyshaittaepäilyinä ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan. Vuonna 2023 tuli edellisvuosien tapaan kymmeniä rottiin liittyviä yhteydenottoja koskien koko kaupungin aluetta. Myös muut tehtävät, kuten asiakirjojen käsittely, terveyshaittalausunnot, asiakaspalvelu ja neuvonta vievät osaltaan työaika.

3.1. Huoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Useimmat terveystensuojelulain mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia ja terveystensuojeluviranomainen käsittelee toimijan jättämän ilmoituksen.

Ympäristöterveys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa uusia huoneistoja käyttöönotettaessa. Kohteen vastuutarkastajat ovat tutustuneet ja tarvittaessa antaneet lausunnon lähes kaikista perustettavista huoneistoista jo rakennuslupavaiheessa. Toimijan vaihdostapauksissa on annettu tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa uutta toimintaa varten. Vuonna 2023 käsiteltiin 66 terveystensuojelulain mukaista ilmoitusta.

3.2. Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen selvittäminen

Vuoden 2023 aikana Lahden ympäristöterveydelle tehtiin 97 asunnontarkastuspyyntöä asuntojen terveyshaittaepäilyjen vuoksi. Näiden johdosta annettiin ohjausta ja neuvontaa sekä tehtiin reaktiivisia tarkastuksia sisältäen terveydellisten olojen mm. lämpötilan, melun, ilmanvaihdon ja pintakosteuden havainnointia. Terveyshaitan esiintymistä arvioitiin terveystensuojelulakiin, asumisterveysasetukseen ja Valviran julkaisemaan asumisterveysasetuksen soveltamisohjeeseen perustuen.

Lahden ympäristöterveys osallistuu säännöllisesti sekä kaupunkikohtaiseen sisäilmatyöryhmään, että kohdekohtaisiin sisäilmatyöryhmiin, joissa käsitellään koulujen, päiväkotien ja muiden suurempien kohteiden sisäilmaongelmia. Vuonna 2023 valvonnan yhteistyökokouksia (sisäilmaryhmät, henkilöstöinfot, ym.) oli 43 kpl.

3.3. Talousvesivalvonta

Suurin osa Lahden kotitalouksista kuuluu järjestettyyn vesihuoltoon. Vesilaitokset ovat pääasiassa vastuussa juomiseen, ruoanlaittoon ja muuhun tarkoitukseen käytetyn talousveden tuotannosta ja toimittamisesta vesijohtoverkoston välityksellä. Haja-asutusalueilla kaikki kotitaloudet eivät välttämättä ole järjestetyn vesihuollon piirissä vaan vastaavat itse talousveden hankinnasta. Talousvesi otetaan silloin yleensä omasta kaivosta.

Ympäristöterveys hyväksyy vuosittain talousvesilaitoksen laatiman näytteenottosuunnitelman ja todentaa valvonnalla, että talousveden laatu on säädösten mukaista eikä aiheuta terveyshaittaa. Talousveden laatua tutkitaan lainsäädännön mukaisesti laitoksen toimittamaan vesimäärään perustuen, sitä tiheämmin, mitä enemmän vesilaitos toimittaa vettä vesijohtoverkostoon. Valvontatutkimusohjelman ja saatujen näytteenottotuloksien perusteella talousvedessä esiintyvien muuttujien tutkimustiheyttä voidaan tihentää tai harventaa. Yksityiskaivojen veden laadusta vastaa kaivon omistaja.

Ympäristöterveyden edustaja osallistui vuonna 2023 yhteensä 14 kertaa vesitiimin, pohjavesityöryhmän ja hulevesityöryhmän kokouksiin.

Vuonna 2023 raportoitujen vesinäytetulosten mukaan Lahden alueen vesilaitosten toimittaman veden laadussa ei ollut huomautettavaa.

Talousveden häiriötilanteet

Lahden ympäristöterveyden terveydensuojeluviranomainen ja alueen vesihuoltolaitokset ovat varautuneet ennalta mahdollisten talousveden välityksellä terveyshaittoja aiheuttavien häiriötilanteiden varalle. Jos kuluttajille toimitettava vesilaitoksen talousvesi ei täytä talousvedelle asetettuja laatuvaatimuksia ja vedestä voi aiheutua haittaa terveydelle, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä vettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän kanssa selvitettävä, mistä veden laadun häiriö johtuu. Terveydensuojeluviranomaisen on tarvittaessa määrättävä veden toimittaja korjaamaan tilanne pikaisesti ja annettava veden käyttäjille ohjeet siitä, miten terveyshaitta voidaan ehkäistä. Vesilaitoksilla tulee olla oma talousveden häiriö- tai muu vaaratilanne ohjeistus. Talousvesiasetuksen mukainen erityistilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on osa terveydensuojelulaissa tarkoitettua ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmaa, joka on sidoksissa kunnan valmiussuunnitelmaan.

Vuonna 2023 ei alueella esiintynyt aluehallintovirastolle ilmoitettavia talousveden häiriötilanteita.

3.4. Uimavesivalvonta

Uimarantojen ja uimarantaveden valvonta

Uimarantojen uimaveden laatua valvottiin vuonna 2023 suunnitelman mukaisesti. Uimarantojen viranomais-tarkastukset suoritettiin ennen uimakauden alkua. Uimavesinäytteet otettiin seurantakalenterin mukaan valvonnan piirissä olevilta yleisiltä uimarannoilta. Sinilevätarkkailua suoritettiin näytteenoton yhteydessä sekä erikseen tarkkailukäynneillä helteiden aikana.

Tuloksista sekä sinilevätilanteesta tiedotettiin kuntalaisia julkaisemalla uimavesiuutisia yhteistyössä kaupungin viestinnän kanssa. Uutiset julkaistiin Lahti.fi sivulla sekä kaupungin somekanavilla. Uimavesitulokset vietiin myös uimarantojen ilmoitustauluille sekä uimarantakohtaisille Internet-sivuille. Sinilevän osalta uimakausi oli normaali; sinilevää havaittiin useilla rannoilla vähäisiä määriä, muttei kuitenkaan niin merkittävästi, että olisi tarvinnut kehottaa uimareita välttämään uimista.

Uima-allastilojen ja allasveden valvonta

Vuoden 2023 viranomais-tarkastukset tehtiin kohteisiin suunnitelman mukaisesti. Näytteenottoa suoritettiin näytteenottosuunnitelman mukaisesti niinä aikoina, kun altaat olivat avoinna. Vapaan kloorin poikkeamien vuoksi otettiin yhteensä neljä uusintänäytettä, joissa veden laatu oli vaatimusten mukainen.

3.5. Radon

Säteilylain mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Vuonna 2023 radonvalvontaa suoritettiin säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä ja tarvittaessa toiminnanharjoittajalta pyydettiin selvitystä radonmittausten suorittamisesta.

3.6. Näytteenotto

Talousvesi ja uimavesi

Vesilaitosten valvontatutkimusohjelmat tehdään ja päivitetään yhdessä vesilaitosten kanssa viiden vuoden välein tai tarvittaessa siten että lainsäädännön vaatimukset täyttyvät sekä jatkuvan valvonnan että jaksottaisen valvonnan osalta. Viimeisimmät päivitykset tehtiin vuoden 2023 aikana. Valvontatutkimusohjelmat on toimitettu tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, Hämeen ELY-keskukselle sekä Lahden kaupungin vesiensuojeluyksikköön.

Vesilaitokset ottavat itsenäisesti omat käyttötarkkailunäytteensä ja niiden tulokset toimitetaan ympäristöterveyden viranhaltijoille, mikäli käyttötarkkailunäytteissä ilmenee poikkeamia. Osa käyttötarkkailunäytteistä tutkitaan vesilaitosten omissa laboratorioissa. Näytetulokset viranomaisnäytteistä toimitetaan laboratorion suoraan ympäristöterveyteen ja tuloksia seurataan. Jos tuloksissa on toimenpiderajat ylittäviä arvoja, otetaan välittömästi yhteyttä ko. vesilaitokseen ja selvitetään poikkeaman syy ja ohjeistetaan jatkotutkimusten tekemiseen. Talousvesinäytteenotto toteutui vuonna 2023 suunnitelman mukaisesti. Talousvettä toimittavan laitoksen näytetulokset on raportoitu aluehallintovirastolle ja radonpitoisuuksien osalta säteilyturvakeskukselle.

Uimavesinäytteenottosuunnitelmat sekä rannoilta että altaista on laadittu lainsäädännön vaatimuksia sekä Valviran ohjeistuksia noudattaen. Uimavesinäytteet ottaa ympäristöterveystarkastaja, joka tekee näytteenoton yhteydessä myös rannan tai altaan valvontaa. Näytteet analysoidaan Ruokaviraston nimeämässä kilpailutetussa laboratorioissa, josta tulokset toimitetaan ympäristöterveyteen sähköisesti. Tulokset tarkastetaan välittömästi. Poikkeavien tulosten ilmetessä otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan, otetaan uusintanäytteet ja kirjoitetaan lausunto laatuvaatimusten poikkeamista uima-altaiden osalta. Tarvittaessa vaaditaan korjaavia toimenpiteitä määräajan puitteissa ja niiden tulosten todentamiseksi otetaan uusintanäytteitä tai esim. pintapuhtausnäytteitä. Uimarantojen sekä uimahallien osalta pidettiin 2023 vuosipalaverit niiden toiminnasta ja ylläpidosta vastaavien tahojen kanssa.

Kesällä 2023 otettiin kaikilta uimarannoilta (12 kpl) uimavesinäytteet suunnitelman mukaisesti kerran kuussa kesä-elokuun aikana ja lisäksi EU-rannoilta (7 kpl) kertaalleen ennen uimakauden alkua. Näytteenottokertojen lisäksi rannoilla tehtiin sinilevätarkkailua ilmoitusten perusteella sekä muutoinkin tihennetysti keskikesän aikana. Uimareita ohjeistettiin sinilevätiedotteilla uimarantojen ilmoitustaululla ja Lahden ympäristöterveyden verkkosivuilla. Uimarantavesien näytetulokset toimitettiin rantojen ilmoitustauluille sekä Lahden kaupungin uimarantakohtaisille verkkosivuille.

Uima-allasvesinäytteitä otettiin vuonna 2023 säännöllisesti noin kahden viikon välein ympäri vuoden. Näytteenottokohteiden sekä valvontanäytteiden määrä voi vaihdella vuosittain esim. toiminnanharjoittajan aloittaessa tai lopettaessa tai suurempien uimahalliremonttien seurauksena. Muutama allas oli osan aikaa vuodesta pois käytöstä, mikä hiukan pudotti näytemäärää suunnitellusta. Uima-allasvesinäytteiden tulokset julkaistiin toimijoiden omilla ilmoitustauluilla.

3.7. Painopisteet ja projektit

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana oli yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen.

Terveydensuojelulaki velvoittaa toiminnanharjoittajaa tunnistamaan toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit, seuraamaan niihin vaikuttavia tekijöitä, toimimaan riskien hallitsemiseksi ja estämään terveyshaittojen syntyminen. Ilmoitusvelvollisille toimijoille on ohjelmakauden aikana laadittu omavalvontaohje, johon on koottu tietoa toiminnanharjoittajien avuksi riskinarvioinnista sekä omavalvonnan aihealueista. Toimijoille on annettu ohjeistusta omavalvonnan toteuttamiseen valvontasuunnitelman mukaisten tarkastuskäyntien yhteydessä.

Vuoden 2023 Lahden ympäristöterveydessä ei toteutettu erillistä terveydensuojelulain valvontaan liittyvää projektia.

4. Tupakkalain ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutuminen

4.1. Myynnin valvonta

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäin vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisen vähittäismyyntiluvan perusteella. Lahden ympäristöterveys käsittelee ja myöntää kaupungin alueelle haettavat tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvat sekä vastaanottaa ja käsittelee tukkumyynti-ilmoitukset.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden myynnin ja markkinoinnin valvontaa tehtiin vuoden 2023 aikana elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä myymälöissä, kioskeissa, ravintoloissa ja muissa myyntipisteissä. Tupakan ja nikotiininesteiden myyntiä tarkastettiin 45 kohteessa ja nikotiinivalmisteiden myyntiä 20 myyntipaikassa.

Vuonna 2023 myönnettiin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupia 13 kpl. Tupakkatuotteiden tukkumyynti-ilmoituksia ei tullut käsiteltäväksi. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupia myönnettiin 9 kpl.

4.2. Ennalta ehkäisevä päihdetyö

Lahden ympäristöterveyden edustaja on osallistunut säännöllisesti neljä kertaa vuodessa kokoontuvan tarjontaryhmän toimintaan. Ryhmän puheenjohtajana toimii Lahden kaupungin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori ja siinä on edustajia Sosiaalialan osaamiskeskuksesta, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Hämeen poliisilaitokselta sekä kaupan eri toimijoilta. Ryhmän tarkoituksena on kehittää kunnassa toimivien yritysten ja yhteisöjen välistä yhteistyötä sekä sovittaa ehkäisevän päihdetyön toimia yhteen poliisin, alkoholihallinnon, tupakkavalvonnan, elinkeinoelämän kanssa. Ympäristöterveydenhuollon roolina ryhmässä on osaltaan vaikuttaa tupakasta aiheutuvien haittojen ehkäisyyn erityisesti tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tarjonnan valvonnan näkökulmasta.

4.3. Muu valvonta

Tupakointikieltojen noudattamista ja tupakointialueiden merkitsemistä suurissa yleisötapauksissa valvottiin muun tapahtumavalvonnan yhteydessä.

Yhteydenottojen perusteella valvottavia asioita ovat mm. asuinhuoneistojen tupakansavuhaittoihin liittyvät valitukset, tupakan tai nikotiinivalmisteiden alaikäisille myyntiä koskevat ilmiannot sekä epäillyt markkinoinnin tai tupakointikieltojen rikkomukset. Valvontaa toteutetaan tällöin tarkastuksin ja tarvittaessa voidaan antaa lausuntoja tai käyttää hallinnollisia pakkokeinoja määräystenvastaisen toiminnan lopettamiseksi.

Tupakansavusta asuntoihin aiheutuviin haittoihin ja niiden poistamiseen voidaan soveltaa sekä tupakkalakia, että terveydensuojelulakia. Lahden ympäristöterveydessä on laadittu toimintamalli tilanteisiin, joissa asukas ottaa yhteyttä asuntoon kulkeutuvan tupakansavun johdosta. Parveketupakointikieltopäätöksiä asuntoyhteisön hakemuksesta tehtiin vuoden 2023 aikana 13 kpl.

4.4. Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvontaan liittyviä projekteja ei vuoden 2023 aikana toteutettu.

5. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen

5.1. Eläinlääkäripalvelut

Lahden kaupungilla on kolme praktikkoeläinlääkärinä, jotka ovat kysyneet sijaisten ja eläintenhoitajan avulla järjestelemään työt siten, että ajanvarausperusteiseen työhön on mahdollisuus. Klinikkaeläintenhoitaja on välttämätön apu eläinlääkäreille kiireisessä praktiikassa.

Eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu on ollut suunnitellun mukaista. Eläinlääkärit ovat pysyneet valtakunnallisessa tavoitteessa antaa kiireettömille potilaille aikoja parin viikon sisälle ajanvarauksesta sekä hoitamaan päivittäin akuuttipotilaita.

Eläinlääkäripäivystys on toteutettu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti yhteisesti koko Päijät-Hämeen alueella: keskitetty yhteydenottopalvelu, jossa numerot suur- ja pieneläinasiakkaille erikseen, maakunnallinen päivystysalue, sekä osittain eriytetty pien- ja suurelänpäivystys. Yksityiset eläinlääkäripalvelut on huomioitu kaupungin tarjoamia palveluita suunniteltaessa ja yksi kaupungin yksityisistä eläinlääkäriasemista osallistuu ostopalveluna myös pienelänpäivystykseen.

Terveydenhuoltopalveluita tuotantoeläimille on ollut saatavilla kysyntää vastaavasti.

5.2. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaisvalvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit sekä praktiikkaa tekevät kaupungineläinlääkärit virka-ajan ulkopuolella ja valvontaeläinlääkärien poissaolojen aikana. Vuonna 2023 valvontaeläinlääkärien kesäloman ajaksi palkattiin sijainen. Valvontaeläinlääkäriin työkuvaan kuuluvat eläinsuojeluvalvonta, eläintautivalvonta ja sivutuotevalvonta.

Vuonna 2023 tehtiin 155 kpl epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia, osa yhteistyössä poliisin tai läänineläinlääkäriin kanssa. Tähän sisältyvät myös määräysten ja kieltojen valvomiseksi tehtyt uusintatarkastukset. Yhteensä 68 tarkastuksella todettiin sellaisia puutteita eläinten hoidossa tai pito-olosuhteissa, että eläimen omistajalle on jouduttu antamaan määräyksiä määräaikoineen. Useat tarkastukset ovat myös vaatineet aikaa vieviä lisäselvittelyjä. Lisäksi valtaosassa tarkastuksia annettiin ohjeita ja neuvoja eläinten hoitoon ja pito-olosuhteisiin liittyen. Korjaavien toimenpiteiden toteutuminen on varmistettu uusintakäynneillä mahdollisimman pian määräajan umpeutumisen jälkeen. Joissain tapauksissa eläimille on jouduttu hankkimaan hoitoa muualta väliaikaisesti tai pysyvästi.

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset pyritään tekemään ensisijaisesti ennalta ilmoittamatta, jotta tarkastuksella tehty havainnot vastaisivat mahdollisimman hyvin todellista tilannetta eläinten hoidon ja pito-olosuhteiden suhteen. Tämän takia, jos tarkastettavassa kohteessa ei ole ketään paikalla, voidaan siellä joutua käymään useammankin kerran ns. turhaan ennen kuin tarkastus päästään suorittamaan. Näitä tarkastusyrityksiä on vuonna 2023 ollut 110 kpl.

Eläinsuojelutarkastuksia tehdään myös ilman epäilyä sellaisiin kohteisiin, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia kohteita Lahden kaupungin alueella on noin 20–30, joista suurin osa on hevostalleja. Näihin kohteisiin valvontaeläinlääkäriin tulisi tehdä tarkastuskäynnit riskiperusteisesti 1–3 vuoden välein. Vuonna 2023 tehtiin ilmoituksenvaraiseen toimintaan kohdistuvia ilman epäilyä suoritettavia tarkastuksia 10 kpl.

5.3. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Siipikarjan ulkonapitokiellosta 1.3–31.5. välisenä aikana tiedotettiin tarvittaessa muiden tarkastusten yhteydessä.

Kesällä 2023 Lahdessa todettiin korkeapatogeeninen lintuinfluenssa, joka aiheutti epidemian Lahden sataman luonnonvaraisissa linnuissa. Ruokavirasto perusti lintuinfluenssan takia tartuntavyöhykkeen, jonka takia siipikarjan pitäminen ulkona oli kielletty Päijät-Hämeessä 25.7.–8.11. Valvontaeläinlääkärit valvoivat ulkonapitokielloa muiden tarkastusten yhteydessä. Eläintautiepidemian aikana valvontaeläinlääkärit ottivat ja lähettivät 6 näytettä Ruokavirastoon ja osallistuivat epidemian torjuntaan.

Eläinten rekisteröinnin ja merkitsemisen valvontaa suoritettiin muiden tarkastusten yhteydessä ja tarkastuksilla annettiin ohjeistusta mm. eläintenpitäjäksi rekisteröitymisessä ja eläinten pitopaikan rekisteröimisessä. Tarvittaessa toimijoille annettiin määräyksiä pitopaikan rekisteröimisestä.

5.4. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvonta

Eläinten EU-maiden välisiä siirtoja varten lähtömaan virkaeläinlääkäriin on suoritettava eläimelle vientitarkastus ja kirjoitettava TRACES-terveystodistus. Vuonna 2023 elävien eläinten vientitarkastuksia ei tehty. EU:n ulkopuolelle lähteville turkisnahkoille ja ketunhännille tehtiin vuonna 2023 1 vientitodistus.

Laittomasti maahan tuotujen eläinten tarkastuksia tehtiin vuonna 2023 7 kpl.

6. liitteet

Liite 1. Lahden ympäristöterveys, valvonnan toteumataulukot 2023.

Lahden ympäristöterveys, valvonnan toteumataulukot 2023

Elintarvikelain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2023

Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Alkutuotanto</u>			
Alkutuotannon tuotteiden kuljetus	1	0	
Hunajantuotanto	14	0	
Kalastus	1	1	
Maidontuotanto	25	0	2
Munantuotanto	3	0	
Peltoviljely	10	0	
Puutarhaviljely, Avomaa	3	2	1
Puutarhaviljely, Kasvihuone	3	1	1
Vesiviljely	3	0	
<u>Elintarvikkeiden valmistus, muut</u>			
Juomien valmistus	4	1	3
Muu valmistus	8	4	2
Yhdistelmätuotteiden valmistus	2	1	1
<u>Elintarvikekontaktimateriaalit</u>			
Jakelu tai markkinointi	1	0	
Maahantuonti	8	2	
Valmistus tai jatkojalostus	11	4	6
<u>Elintarvikkeiden kuljetukset</u>			
Elintarvikkeiden kuljetus	10	1	4
Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä	3	2	
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	1	0	
<u>Elintarvikkeiden myynti</u>			
Elintarvikkeiden tukkumyynti	7	2	2
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	179	73	79
Ulkomyyntialue	23	5	3
<u>Elintarvikkeiden tarjoilu</u>			
Grilli- tai pikaruokatoiminta	42	21	22
Kahvilatoiminta	102	34	31
Pubitoiminta	40	0	0
Ravintolatoiminta	183	117	142
Suurtalous, keittiötoiminta ja pitopalvelu	14	6	7
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	72	40	40
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	117	33	53
<u>Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen</u>			
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	1	1	2
Muu elintarvikkeiden varastointi	7	0	1
<u>Kala-ala</u>			
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	1	8	8
<u>Liha-ala</u>			
Jauhelihan valmistus	2	4	6
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	1	4	4
Raakalihavalmisteiden valmistus	1	4	5
<u>Maitoala</u>			
Juuston valmistus	1	1	1
<u>Vilja- ja kasvisala</u>			
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	13	8	13
Muiden viljatuotteiden valmistus	2	1	3
Mylytoiminta	2	2	0
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	15	7	6
Yhteensä (kpl)	936	390	448

Terveydensuojelulain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2023

Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Kauneudenhoito ja ihon käsittely</u>			
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	96	20	9
Muu ihon käsittely tai hoito	2	0	
Solarium	4	1	1
Tatuointi ja lävistys	13	8	5
<u>Kokoontuminen, lasten ja nuorten kohteet</u>			
Kerhotilat	14	14	11
Nuorisotilat ja leirikeskukset	2	2	3
Lasten iltapäiväkerhot	16	16	4
Lasten sisäleikkipuistot	3	3	2
<u>Liikunta ja virkistystoiminta</u>			
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	7	7
Pienet yleiset uimarannat	5	5	5
Yleiset altaat	11	7	6
Saunat	6	1	1
Yleinen liikuntatila	76	3	14
Majoitustoiminta			
Majoitushuoneistot	27	13	8
<u>Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset</u>			
Ammattioppilaitos	7	7	9
Korkeakoulu	3	2	2
Lukio	5	2	2
Peruskoulu	36	5	7
<u>Sosiaalihuollon palvelut</u>			
Lasten päiväkodit ja vastaavat	69	15	23
Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	14	2	3
Tehostettu palveluasuminen ja laitospalvelut	53	15	16
Muut sosiaalialan yksiköt	1	0	
<u>Talousveden toimittaminen</u>			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	14	1	1
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	4	4	2
Vedenotto, iso asetus	19	7	6
Yhteensä (kpl)	507	160	147

Tupakkalain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2023

Tupakan myynnin valvontaa on suunniteltu tehtäväksi pääosin muun ympäristöterveyden valvonnan yhteydessä.

	Myyntilupia (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
Kaikki myyntipaikat (kohdemäärä vuoden 2023 suunnitelmassa)	121	48	45

Lääkelain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2023

Nikotiinivalmisteiden valvontaa on suunniteltu tehtäväksi muun ympäristöterveyden valvonnan yhteydessä.

	Myyntilupia (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
Kaikki myyntipaikat (kohdemäärä vuoden 2023 suunnitelmassa)	68	36	20

Eläinlääkintähuollon käyttilasto 2023

Kuukausi	Käynnit (kpl)	Käyntien jaottelu - paikka		Käyntien jaottelu - aika	
		vastaanotto	matka	virka-aika	päivystysaika
Tammikuu	231	222	9	212	19
Helmikuu	330	321	9	314	16
Maaliskuu	262	245	17	245	17
Huhtikuu	234	223	11	210	24
Toukokuu	270	265	5	250	20
Kesäkuu	342	322	20	312	30
Heinäkuu	311	288	23	282	29
Elokuu	314	299	15	293	21
Syyskuu	291	283	8	283	8
Lokakuu	348	331	17	331	17
Marraskuu	322	309	13	305	17
Joulukuu	277	273	4	269	8
Yhteensä (kpl)	3532	3381	151	3306	226

Eläinsuojelukäynnit ja eläintautilainsäädäntöön perustuvat tarkastukset 2023

Kuukausi	Käynnit (kpl)	Eläinsuojelu		Eläintautilaki virka-aika
		yritys	onnistunut	
Tammikuu	26	3	23	1
Helmikuu	18	7	11	2
Maaliskuu	25	6	19	1
Huhtikuu	18	11	7	1
Toukokuu	14	6	8	
Kesäkuu	22	8	14	
Heinäkuu	18	7	11	
Elokuu	25	10	15	1
Syyskuu	33	18	15	
Lokakuu	30	11	19	
Marraskuu	24	13	11	
Joulukuu	20	10	10	1
Yhteensä (kpl)	273	110	163	7

Ilmoitusten ja lupahakemusten käsittelyt 2023

	Käsiteltyt (kpl)
Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset	181
Terveysturvallisuuslain mukaiset ilmoitukset	66
Tupakan ja nikotiinilain mukaiset myyntilupahakemukset	13
Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemukset	9
Yhteensä (kpl)	269

Viranomaisnäytteenotot ja mittaukset 2023

	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Elintarvikevalvonta</u>			
Projektinäytteenotto			18
Epidemiaepäilyjen selvittäminen			3
<u>Uimavesi</u>			
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	28	28
Pienet yleiset uimarannat	5	15	15
Yleiset altaat	10		
- Näytteenottopaketti 1 (mikrobit, sameus, pH-arvo, vapaa ja sidottu kloori)		51	53
- Näytteenottopaketti 2 (paketti 1 + KMnO ₄ , urea ja tarvittaessa nitraatti)		51	50
- Näytteenottopaketti 3 (trihalometaanit, otetaan pakettien 1 ja 2 yhteydessä)		(19)	(20)
<u>Talousveden toimittaminen</u>			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	16		
- Talousveden laadun säännöllinen valvonta		11	4
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2		
- Jatkuvan valvonnan näytteet		82	82
- Jaksottaisen valvonnan näytteet		18	18
<u>Terveysturvallisuuslain valvonnan mittaukset</u>			
Melumittaukset (terveyshaittaepäily, suunnittelematon)			5
Yhteensä (kpl)	40	256	276

Valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset, yhteistyökokoukset, lausunnot ja todistukset 2023

	Toteutuneet (kpl)
Elintarvikelain valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset	16
Terveysturvallisuuslain valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset	87
Elintarvikevalvonnan yhteistyökokoukset	1
Terveysturvallisuuslain valvonnan yhteistyökokoukset	57
Elintarvikelain mukaiset lausunnot ja todistukset	20
Terveysturvallisuuslain mukaiset lausunnot	41
Käsitelty lausuntopyyntö ympäristöluvista ja asemakaavasta	21
Yhteensä (kpl)	243